

بررسی نقش گردشگری در کیفیت زندگی شهری مطالعه موردی: شهر تبریز

ابوالفضل قنبری^۱ - دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران
محمدباقر علیزاده اقدم - دانشیار علوم اجتماعی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران
معصومه آدمی - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی گردشگری، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

پذیرش مقاله: ۱۳۹۸/۱۱/۱۲

دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۰۶/۱۲

چکیده

هدف این پژوهش، تشریح نقش گردشگری بر کیفیت زندگی ساکنان شهر تبریز بر اساس مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) بود که نشان‌دهنده ارتباطات مستقیم بین تأثیرات گردشگری، قلمرو زندگی خاص و کیفیت زندگی ساکنان می‌باشد، برای این منظور از نرم‌افزارهای LESREL و SPSS 22 کمک گرفته شده است. این تحقیق بر مبنای نوع پژوهش، کاربردی و روش پژوهش توصیفی و تحلیلی است. در این تحقیق جمع‌آوری داده‌ها از طریق توزیع پرسشنامه و مطالعات کتابخانه‌ای انجام گرفته است. جامعه آماری این تحقیق، عموم مردم محلی بالای ۱۵ سال شهر تبریز است که برای تعیین حجم نمونه و روش نمونه‌گیری، به ترتیب از روش تعیین حجم نمونه کوکران و نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شده است. یافته‌های تحقیق، نشان از وجود رابطه معنادار و تأیید فرضیه‌های تأثیرات اقتصادی گردشگری روی قلمرو رفاه مادی با ضریب ۰/۲۹، تأثیرات اجتماعی گردشگری روی قلمرو اجتماع محلی با ضریب ۰/۳۱، تأثیرات فرهنگی گردشگری روی قلمرو رفاه هیجانی با ضریب ۰/۲۶، تأثیرات محیطی گردشگری روی قلمرو رفاه سلامت و امنیت با ضریب ۰/۴۶ داشت. تأثیر اقتصادی گردشگری روی کیفیت کلی زندگی مثبت ۰/۰۱، و همچنین تأثیر فرهنگی گردشگری روی کیفیت کلی زندگی مثبت ۰/۳۰ ارزیابی شد. تأثیرات قلمرو رفاه مادی روی کیفیت کلی زندگی مثبت ۰/۰۵، تأثیرات قلمرو رفاه هیجانی روی کیفیت کلی زندگی ۰/۴۹ و تأثیرات قلمرو رفاه سلامت و امنیت روی کیفیت کلی زندگی ۰/۱۹ برآورد شد. همچنین مدل کلی ساختار نظری فرضیه‌های اصلی تحقیق با ضریب مستقیم تأثیرات گردشگری روی کیفیت کلی زندگی ۰/۰۸ به دست آمد. یافته‌های کلی نشان داد که رابطه مثبتی بین تأثیرات گردشگری و قلمروهای خاص زندگی وجود دارد. بدان معنی که وقتی درک مثبت ساکنان از آثار اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی گردشگری افزایش می‌یابد و رضایت آن‌ها از رفاه مادی، اجتماع محلی، رفاه هیجانی و سلامت و امنیت نیز افزایش می‌یابد که همین افزایش کیفیت کلی زندگی را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

واژه‌های کلیدی: گردشگری، قلمروهای زندگی خاص، تأثیرات گردشگری، رضایت از زندگی، شهر تبریز.

مقدمه

گردشگری در بستر محیط جغرافیایی صورت می‌گیرد که متشکل از محیط طبیعی، فرهنگی و اجتماعی است. هر یک از این دو محیط متشکل از عواملی هستند که به‌نوعی بر گردشگری تأثیرگذار است و از آن تأثیر می‌پذیرد. گردشگری می‌تواند اثرات متفاوت و قابل توجهی در منطقه گردشگر پذیر بر جای بگذارد. این اثرات می‌توانند اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و زیست‌محیطی باشند. با توجه به پیچیدگی و همچنین گستردگی فعالیت‌های گردشگری اثرات ناشی از آن نیز ابعاد به‌هم‌پیوسته بسیاری دارند که باید در مطالعه اثرات گردشگری به آن‌ها توجه شود، این اثرات نوعاً به‌طور مستقیم در شیوه و کیفیت زندگی جامعه میزبان انعکاس می‌یابد. بنابراین، می‌توان صنعت توریسم را یکی از مؤثرترین عوامل بر کیفیت زندگی ساکنان مقاصد گردشگری دانست. «گردشگری اغلب به‌عنوان توصیف رفتار انسانی در نظر گرفته می‌شود. زکلاوسکی^۱ در سال ۱۹۸۶ عنوان می‌کند که گردشگری مجموعه‌ای از عقاید، نظریات یا ایدئولوژی برای گردشگر شدن است، و زمانی که این عقاید نظریه‌ها و ایدئولوژی‌ها عملی می‌شوند به رفتار مردم در نقش گردشگر تبدیل می‌شوند. زمانی که گردشگر احساس کند که از طرف جامعه میزبان مورد پذیرش است، آنگاه به‌احتمال قوی این مقصد گردشگری را به دیگر افراد نیز توصیه خواهد کرد. اما با تأمل در ادبیات گردشگری مشخص می‌شود که بیش‌تر مطالعات گردشگری بر گردشگران تمرکز داشته‌اند تا ساکنان دائمی مناطق توریستی که در آن گردشگری اتفاق می‌افتد. زمانی که یک جامعه به‌عنوان مقصد گردشگران انتخاب می‌شود، زندگی ساکنان در جامعه از گردشگری متأثر می‌شود و حمایت همه‌جانبه ساکنان در جامعه گردشگری برای توسعه، برنامه‌ریزی، عملکرد موفقیت‌آمیز و پایداری گردشگری ضروری است (Jurowski, 1994:1). بنابراین، کیفیت زندگی ساکنان در جامعه می‌بایست به‌عنوان نگرانی عمده رهبران جامعه باشد. اگر توسعه گردشگری منجر به کاهش کیفیت زندگی شود، ساکنان در پشتیبانی از گردشگری در محیط زندگی خود، مردد خواهند شد. از این‌رو، برنامه‌ریزان دولتی و محلی هنگام توسعه فعالیت‌های تفریحی، مسافرتی و برنامه‌های گردشگری می‌بایست نقطه نظرات ساکنان را مدنظر قرار دهند و به ساکنان کمک کنند تا نیازهای متعالی خود از قبیل عزت اجتماعی، دانش و هوش خود را ارتقا دهند (Kim, 2002:66). تبریز به‌عنوان یکی از شهرهای قدیمی ایران دارای جاذبه‌های گردشگری فراوانی همچون، بازار تبریز (بزرگ‌ترین بازار سرپوشیده جهان)، مسجد کبود، ارگ علی‌شاه، استخر ائل‌گولی، خانه مشروطه، کاخ موزه میدان شهرداری، موزه قاجار، مقبره الشعراء، موزه آذربایجان و بسیاری از جاذبه‌های گردشگری دیگر می‌باشد (سازمان میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری استان آذربایجان شرقی، ۱۳۹۱). بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۰، جمعیت شهرستان تبریز در حدود ۱۶۹۵۰۹۴ نفر و جمعیت مرکز این شهرستان ۱۵۰۶۱۸۸ نفر برآورد شده است. جمعیت شهری این شهرستان ۱۵۴۵۴۹۱ نفر و جمعیت روستایی آن ۱۴۹۶۰۳ نفر و تعداد خانوار آن ۵۱۳۲۸۳ خانوار است (استاندارد آذربایجان شرقی، ۱۳۹۲). این شهر به علت مرکزیت استان و داشتن پیشینه و سابقه در مدنیت از امکانات خوبی برخوردار است. بنابراین، الگوی فضای توریستی این شهر تحت تأثیر فضای تاریخی شهر قرار گرفته و بیشتر بخش مرکزی شهر را پوشش می‌دهد. بر اساس مصوبه شورای عالی معماری و شهرسازی ایران به‌عنوان یکی از شش شهر فرهنگی و تاریخی کشور به ثبت رسیده، از کهن‌ترین خاستگاه‌های شهرنشینی و مدنیت در کشور است که میراث تاریخی و فرهنگی بسیار غنی و گسترده آن پتانسیل بالایی برای غنای فرهنگی و گسترش گردشگری شهری دارد. نوشتار حاضر، نقش اثرات گردشگری را بر روی کیفیت زندگی ساکنان شهر تبریز مورد آزمون قرار داده است و سعی شده به ارائه شاخص‌های اثرات گردشگری و تأثیر آن‌ها را روی کیفیت زندگی ساکنان شهر تبریز بسنجد. مطالعات تأثیر گردشگری در دهه ۱۹۶۰ با تأکید زیادی بر رشد

اقتصادی به‌عنوان شکلی از توسعه ملی، برحسب اندازه‌گیری "تولید ناخالص ملی"^۱، نرخ اشتغال و اثر به هم فزاینده‌گی^۲ ظهور کرد (Krannich et al, 1989:195-205). دهه ۱۹۷۰ میلادی شاهد اثرات سرمایه‌گذاری گردشگری در مسائل فرهنگی و اجتماعی بود (Bryden, 1973). در دهه ۱۹۸۰ اثرات زیست‌محیطی گردشگری تنها نگرانی محققان گردشگری بود (Butler, 1980:5). مطالعات تأثیر گردشگری سال ۱۹۹۰ ترکیبی از اثرات تعیین‌شده قبلی بود که منجر به تغییر از «گردشگری انبوه» به «گردشگری پایدار» به شکل اکوتوریسم، گردشگری فرهنگی، گردشگری اجتماعی شد (Jurowski et al, 1997:3-11). تحقیقات اولیه در این زمینه در شناسایی اثرات مختلف ادراکی توسعه صنعت گردشگری متمرکز شدند (Belisle & Hoy, 1980:99; Liu et al, 1987:193; Liu & Var, 1986:193; Perdue et al, 1987; Ross, 1992:13; Sheldon & Var, 1984:40). اثرات اصلی و متغیرها شناسایی شدند، رویکردهای روش‌شناسی توسعه یافت و مشکلات و تحقیقات برحسب لزوم مشخص شد. همچنین این تحقیقات، به‌طور معمول تفاوت در اثرات ادراکی انواع مختلف از ساکنین محلی را بر اساس ویژگی‌های زیر بررسی کردند: مشخصات اجتماعی و جمعیت شناختی (Belisle & Hoy, 1980:99; Liu & Var, 1986:193; Milman & Pizam, 1988:191; Pizam, 1978:5; Sheldon & Var, 1984:40; Hoy, 1980:99); مکان سکنه یا فاصله از منطقه گردشگری جامعه (Belisle & Thomason et al, 1979:2; Lankford, 1994:121); و وابستگی اقتصادی به گردشگری، که هم برای اشتغال و هم برای تجارت محلی ارزیابی کرد (Milman & Pizam, 1988:191; Pizam, 1978:5). صاحب‌منصبان عمومی و سایر سکنه (Murphy, 1983:8). به‌طور کلی درک اثر گردشگری با وابستگی فرد به اقتصاد گردشگری افزایش می‌یابد. در میان مطالعات تأثیر گردشگری، توسعه مقیاس ارزیابی اثرات گردشگری یکی از موضوعات مهم حمایت‌شده توسط محققان از حدود دو دهه پیش بوده است (Chen, 2000:5-19). پیزام^۳ (۱۹۷۸)، ویژگی‌های تأثیر گردشگری را به ارمان آورد؛ پژوهش با استفاده از ویژگی‌های مختلف نگرش‌های رفتاری ساکنان مختلف در رابطه با تقاضای درک اثرات گردشگری آغاز شد. چند محقق (Liu & Var, 1986:193; Liu et al, 1987:193)، در ادامه این ویژگی‌ها را به حوزه‌های تأثیر یکسان کمتر تقلیل دادند. پس از آن، هوارد^۴ (۱۹۹۴)، دو عامل از یک مقیاس ۲۷ موردی تأثیر گردشگری را یافتند. مک کول و مارتین^۵ (۱۹۹۴)، که نگرش ساکنان کوهستانی نسبت به گردشگری را مورد بررسی قرار دادند، چهار عامل از جمله اثرات، منافع، تساوی و حدود را نمایان ساختند، باین حال، برنز^۶ (۱۹۹۶)، که ۱۰۲ نفر از ۱۴ روستا در جزایر سلیمان را مورد بررسی قرار داد متوجه شد که بزرگ‌ترین نگرانی پاسخگویان تأثیر اجتماعی و فرهنگی گردشگری با توجه به اثر تظاهرات و ارزش‌های فرهنگی مختلف گردشگران بوده است. تحقیقات کمی تأثیر گردشگری بر کیفیت زندگی را بررسی نموده، به‌جای آن بیشتر تحقیقات بر نگرش ساکنان نسبت به گردشگری و به‌ویژه، ادراک‌ها از تأثیرات گردشگری متمرکز بوده است. تفاوت بین مطالعات کیفیت زندگی و مطالعات تأثیر/نگرش در این است که: مطالعات تأثیر/نگرش بر روشی تأکید می‌کند که در آن چنین درک می‌شود که گردشگری بر جوامع و بر محیط تأثیر می‌گذارد، درحالی‌که مطالعات کیفیت زندگی نوعاً در رابطه با روشی است که این تأثیرات رضایت فرد یا خانوادگی را متأثر می‌سازند. شامل رضایت جامعه، محله و رضایت فردی (Allen, 1990:610 610). مطالعات تأثیر و نگرش در رابطه با تغییرات جامعه و پشتیبانی از توسعه گردشگری هستند. یک رابطه فرض شده بین ویژگی‌های جامعه و رضایت از زندگی

- 1 . Growth National Product
- 2 . Multiplier effect
- 3 . Pizam
- 4 . Howard
- 5 . McCool & Martin
- 6 . Burns

وجود دارد. مطالعات نگرش، عموماً از ساکنان سؤال می‌کند که آیا با تأثیرات ادراک شده از گردشگری بر روی جامعه موافق هستند یا نه؟ بدون هیچ‌گونه سؤال خاصی در رابطه با تأثیر این عوامل بر رضایت زندگی فردی آن‌ها. به عبارت دیگر ساکنان خواه موافق باشند یا مخالف باشند گردشگری محرک‌هایی برای حفاظت از بناهای تاریخی ایجاد می‌کند، در صورتی که افراد احساس نمایند که حفاظت محکم است و بر رضایت آن‌ها تأثیر می‌گذارد این موضوع فقط یک موضوع کیفیت زندگی است (Anderek et al, 1995:8). کیم در سال ۲۰۰۲، به بررسی اثرات گردشگری بر کیفیت زندگی ساکنان در اجتماع (منطقه ویرجینیا)، پرداخت. نتایج پژوهش نشان داد بین اثرات گردشگری و رضایت از قلمروهای مختلف از زندگی که از گردشگری حاصل شده با توجه به مرحله توسعه گردشگری منطقه مختلف است. به طوری که بین آثار اقتصادی گردشگری و رضایت از رفاه مادی و روابط بین آثار اجتماعی گردشگری و رضایت از رفاه اجتماعی منطقه در بین ساکنان مناطقی که در مرحله بلوغ توسعه گردشگری هستند بیشترین و قوی‌ترین ارتباط وجود دارد. بررسی رابطه میان گردشگری و کیفیت زندگی جامعه محلی مقصد، موضوعی است که در برخی از تحقیقات خارجی نیز مورد توجه قرار گرفته است (Aref, 2011:253; Gondos, 2014:879; Yingzhi, 2014:142; Kyungmi, 2013:527) و عموماً این رابطه در قالب سه جنبه اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و محیطی طبقه‌بندی می‌شود. همان‌طور که در بالا به آن اشاره شد، تئوری‌ها و مطالعات تجربی کیفیت زندگی عمدتاً از جوامع غربی نشأت گرفته‌اند. مطالعات کیفیت زندگی در کشورهای در حال توسعه و به تبع آن در ایران به‌طور قابل توجهی کمیاب هستند. در سال‌های اخیر مقالاتی در این زمینه در مجلات علمی داخل کشور منتشر شده است که از آن جمله می‌توان به مطالعات و پژوهش‌های رضوانی و همکاران (۱۳۸۷)؛ گروسی و همکاران (۱۳۸۷)؛ غفاری و همکاران (۱۳۸۷)؛ قدمی و همکاران (۱۳۸۹) و رضوانی و همکاران در سال (۱۳۹۱)، اشاره کرد. با توجه به پیشینه تحقیق و مطالعات صورت گرفته باید گفت که در خصوص نقش گردشگری در کیفیت زندگی ساکنین شهر تبریز تاکنون هیچ پژوهشی انجام نشده است. لذا در راستای هدف پژوهش، مطالعه حاضر به بررسی نقش گردشگری در کیفیت زندگی شهر تبریز پرداخته است.



شکل شماره ۱. مدل مفهومی تحقیق^۱

۱. قلمروهای زندگی خاص می‌تواند در ابعاد چهارگانه رفاه مادی (هزینه‌های زندگی، درآمد و وضعیت اشتغال افراد)، اجتماع محلی (رضایتمندی ساکنان از شرایط محیطی به لحاظ آب‌وهوا، خاک، مردم، امکانات و خدمات محلی)، رفاه هیجانی (اوقات فراغت، فعالیت‌های تفریحی، ازدحام گردشگران، وضعیت مکان‌های مذهبی، فرهنگ محلی) و امنیت و آسایش (سطح رفاه و رضایت از سلامتی، کیفیت آب آشامیدنی، هوا، امنیت عمومی، بهداشت و پاکیزگی محیط و میزان جرائم و تصادفات) مطرح شود.

مبانی نظری

در کشورهای توسعه‌نیافته، فرهنگ‌های محلی و سنت‌ها، گرایش به حل شدن و فرهنگ پذیری از طریق دیگر فرهنگ‌های توسعه‌یافته، به‌خصوص فرهنگ‌های غربی دارند (Liu & Weaver & Lawton, 2001:349; Var, 1986: 214). مطالعات تأثیر محیطی گردشگری اشاره دارد که ساکنین ممکن است گردشگری را دارای تأثیرات مثبت و منفی بر محیط ارزیابی کنند. بعضی از افراد عقیده دارند که گردشگری کمک می‌کند که آگاهی وسیع‌تری ایجاد شود و الزام بیشتری برای حفاظت از محیط به‌منظور بهره‌مندی از زیبایی‌های طبیعی برای اهداف گردشگری و افزایش سرمایه‌گذاری در تأسیسات محیطی جامعه میزبان ایجاد شود. درک گردشگری به‌عنوان صنعت پاک تلقی می‌شود، عاری از مشکلات مرتبط با دیگر انواع توسعه اقتصادی. ساکنین با این عبارت موافق‌اند که گردشگری سیمای شهر یا محیط اطراف آن را بهبود می‌بخشد (Perdue et al, 1987:420). ریچی (۱۹۸۸)، دریافت که ۹۱ درصد پاسخ‌دهندگان موافق‌اند که گردشگری کیفیت جاذبه‌ها را متأثر می‌سازد و ۹۳ درصد باور دارند که گردشگری بر کیفیت پارک‌های ملی تأثیر دارد. باوجوداین، دیگر محققان اعتقاد دارند که گردشگری باعث آلودگی محیطی، تخریب منابع طبیعی، از بین رفتن گیاهان و زندگی جانوری می‌شود (Ahmet & Krahn, 1992:152).

تأثیرات گردشگری در ابعاد چهارگانه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی بر جوامع گردشگری می‌باشد که تأثیر اقتصادی گردشگری به اثراتی که گردشگری در قالب ایجاد بسترهای اشتغال‌زایی (Ritchie, 1988:200)، درآمدزایی در نتیجه حضور گردشگران (Tyrrell, 2002:233; Tosun, 1989:201; Pappelenbosch & Templemary, 1984:22 & Spaulding, 1984:22)، تغییرات ایجادشده در استانداردهای زندگی (Allen et al, 1988:121) و وضعیت هزینه‌های زندگی (Sheldon & Var, 1984) اشاره دارد. تأثیر اجتماعی گردشگری تراکم ترافیک و ازدحام را در مکان‌های عمومی افزایش داده و مشکلات اجتماعی به بار می‌آورد. گردشگری در بیماری‌های اجتماعی مثل گدایی، قماربازی، قاچاق مواد مخدر و فحشا و همچنین از بین بردن جامعه سنتی نقش داشته و موجب زوال فرهنگ‌ها و سنت‌های جوامع میزبان می‌شود (Ahmet & Krohn, 1992:152). باوجوداین گردشگری فرصت‌هایی نظیر ارتقا تسهیلاتی نظری تسهیلات رفاهی عمومی، پارک‌ها و جاده‌ها ایجاد کرده اما باعث ازدحام در سینماها و رویدادهای ورزشی می‌شود.

تأثیر فرهنگی گردشگری^۴ با اینکه در تجدید حیات هنرهای سنتی و دستی نقش دارد، اما مکرراً به دلیل تخریب ساختارهای سنتی اجتماعی، فرهنگی و الگوهای رفتاری موردانتقاد قرار گرفته است. نواحی مقصد که به دلیل منافع اقتصادی از توریسم استقبال می‌کنند، شاهد سطوح بالایی از جنایت، فحشا و جابجایی مکانی به دلیل افزایش قیمت زمین و از دست دادن میراث فرهنگی مردم محلی به‌ویژه جوانان هستند. فرهنگ پذیری زمانی اتفاق می‌افتد که دو یا چند فرهنگ در یک دوره ثابت با یکدیگر ارتباط داشته و تبادل عقاید صورت گیرد (Liu & Var, 1986:193). مدل‌های متعددی برای تعیین این تأثیرات و نحوه برداشت ساکنین از تأثیرات گردشگری ارائه شده است. بر این اساس، مدل شاخص رنجش داکسی (۱۹۷۵)، چرخه حیات ناحیه گردشگری باتلر (۱۹۸۰) و نظریه تبادل اجتماعی (Ap, 1992: 665)، برای تشریح روابط گردشگر - میزبان، پرکاربردترین مدل‌ها و نظریه‌ها بوده‌اند. باتلر (۱۹۸۰)، عنوان می‌کند که گردشگری مراحل کاوش، ارتباط، توسعه، تثبیت، رکود و سپس نزول را طی می‌کند، یک همبستگی بین مراحل و نگرش شهروندان به گردشگری وجود دارد. مرحله اولیه یا همان کاوش، با کنجکاوی در سفر به ناحیه مشخص

1 .Ritchie

2 . Tourism Economic Impact

3 . Tourism Social Impact

4 . Tourism Cultural Impact

می‌شود. در مرحله بعدی، خدماتی که به مسافرت کنندگان قابل ارائه است، معرفی می‌شود. مرحله سوم با توسعه فیزیکی گسترده در تولیدات ذی‌ربط با تأثیرات جامعه میزبان تبدیل می‌شود، بنابراین در طول دوره توسعه، تأثیرات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و اکولوژیکی مهم و برجسته می‌شود. این مرحله عموماً از طریق تبلیغات و تلاش‌های ترویجی به‌منظور جذب گردشگران و ایجاد تعادل در منابع موجود مشخص می‌شود. در مرحله تثبیت میزان افزایش بازدیدکنندگان رکود یافته، و تعداد کل گردشگران هنوز در حال افزایش بوده و از ساکنین دائمی بیشتر است. در مرحله رکود نقطه اوج گردشگر فرامی‌رسد، و ناحیه مقصد دیگر مد روز نیست، و به تکرار بازدید گردشگران محافظه‌کار تکیه دارد. مرحله نهایی عمدتاً از طریق تأثیرات مثبت و منفی تعیین می‌شود که در طی مرحله توسعه رخ می‌دهد. از این‌رو، مرحله نهایی رکود عمدتاً مشروط به توانایی جامعه میزبان در کنار آمدن با تأثیرات گردشگری مشخص شده می‌باشد. اگر مشکلات قابل حل باشند، رکود به همراه افت در تعداد گردشگر در ناحیه رخ می‌دهد. باین‌وجود، اگر سیاست‌ها در جهت پایدارسازی تعادل بین منابع باارزش و تقاضای گردشگران اعمال شود، مرحله رکود دفع می‌شود (Butler, 1980:5-7). با افزایش تعداد بازدیدکنندگان از یک منطقه، ساکنینی که ابتدا به‌طور کامل نگرش مثبت به مهمانان خود داشتند در مورد منافع بلندمدت بازدیدکنندگان احتیاط می‌کنند. این مسئله ممکن است به این دلیل باشد که انتظارات اصلی از منافع ناشی از گردشگری غیرواقعی بوده است یا به این خاطر که منافع درک شده از گردشگری فقط مخصوص تعداد کمی از مردم است. اگرچه انتظارات از منافع گردشگری ممکن است حاصل شود، اما هزینه‌های محیطی یا اجتماعی ممکن است مورد چشم‌پوشی واقع شده، یا کوچک شمرده شود، تا این‌که ساکنین محلی در مورد این‌که بازدیدکنندگان برای ناحیه پربرکت هستند، تردید نمایند.

در مدل داکی (۱۹۷۵)، عنوان می‌کند که حضور فیزیکی گردشگران، تفاوت‌های بین گردشگران و افراد محلی و مالکیت بیگانگان بر منابع محلی ممکن است باعث شکل‌گیری فاکتورهای اولیه ایجادکننده تأثیرات اجتماعی شود. این مدل یک مدل ساده‌شده سودمند از روابط پیچیده و مجموعه نگرش‌ها است که بین جوامع میزبان و گردشگران توسعه می‌یابد توانایی معین جوامع میزبان برای پذیرش و تحمل گردشگری و نگرش‌هایی که در نتیجه آن شکل می‌گیرد، بدیهی است که از جامعه‌ای به جامعه دیگر متفاوت است و به‌وسیله شماری از فاکتورها تعیین می‌شود که شامل تعداد و انواع بازدیدکنندگان، طول مدت اقامت، فاصله فرهنگی بین مهمانان و میزبان می‌باشد (Doxey, 1975:195). نظریه تبادل اجتماعی بر پایه چگونگی ارزیابی ساکنین از هزینه‌ها و منافع ناشی از گردشگری بناشده است. نظریه تبادل اجتماعی ثابت کرده است که گردشگری منافع و همچنین هزینه‌هایی را برای جمعیت میزبان در نواحی توسعه گردشگری ایجاد می‌کند. از این‌رو، نظریه تبادل اجتماعی مطالعات بیشتری را در مورد تأثیر توسعه گردشگری، تشویق نموده است. این نظریه برای روش تحقیق ادراک ساکنین از تأثیر گردشگری به‌عنوان اساس درآمدی است. نظریه تبادل اجتماعی یک چارچوب مناسب برای توسعه یک درک از نحوه برداشت ساکنین از تأثیرات گردشگری ایجاد می‌کند (Ap, 1990:610; Allen et al, 1993:27). اساس همه این نظریه‌ها این است که کیفیت زندگی در طول مراحل اولیه توسعه گردشگری بهبود یافته، اما زمانی که به «ظرفیت برد» یا «سطح تغییر قابل قبول» رسید، توسعه بیشتر از این سطح، باعث بروز تغییرات منفی می‌شود. این مطالعات عنوان می‌کنند که جوامع ظرفیت معینی برای جذب گردشگران دارند. رشد بیشتر از حد ظرفیت یا آستانه ممکن است باعث تأثیرات منفی اجتماعی و اقتصادی شده و رکود آن در سرمایه‌گذاری گردشگری بازتاب می‌یابد. اگر ظرفیت برد تعیین شود، آنگاه منافع اجتماعی، اقتصادی و محیطی می‌تواند بهینه شوند و عواقب منفی به حداقل برسد (Allen et al, 1988:16). محققان کیفیت زندگی بر تأثیرات فاکتورهای

1. Social Exchange

2. Residents Perception

زیادی که در ارتباط با کیفیت زندگی در قلمروهای ویژه‌ای هستند تمرکز می‌کنند. قلمروهایی مثل بهداشت، کار تفریح، خانواده و جامعه محلی. کومینز (۱۹۹۷)، ۳۲ تحقیق و گزارش در مورد ۱۷۳ آیتم مختلف را بازمینی کرد که برای توصیف حوزه‌های رضایت از زندگی مورد استفاده قرار گرفته بود. سپس او هر واژه را با توجه به این که آیا می‌تواند در میان یکی از هفت قلمرو پیشنهادی جای بگیرد یا نه، طبقه‌بندی کرد: رفاه مادی، سلامتی، بهره‌وری، صمیمیت، رفاه گروهی و رفاه عاطفی - احساسی. از آنجایی که این نوع حوزه‌ها اساس مقیاس جامع کیفیت زندگی هستند (Cummins, 1993: 313)، آن‌ها به حوزه‌های جامع کیفیت زندگی موسوم هستند. از هفت قلمرو، این تحقیق قلمروهای زندگی خاص را در رابطه با تأثیرات گردشگری، شامل قلمروهای رفاه مادی، رفاه گروهی، رفاه عاطفی و رفاه سلامتی و امنیتی را مورد استفاده قرار می‌دهد.

- قلمرو رفاه مادی به قلمرویی از زندگی خاص اشاره دارد که هزینه‌های زندگی، درآمد و وضعیت اشتغال افراد را به تأثیر از اقتصاد گردشگری و شکل‌گیری مناسب کیفیت زندگی فراهم کند (Cummins, 1996: 303).

- قلمرو اجتماع محلی به وضعیتی از قلمرو زندگی خاص اشاره دارد که در آن به رضایتمندی ساکنین از شرایط محیطی به لحاظ آب‌وهوا، خاک، مردم، امکانات و خدمات محلی و همچنین وضعیت زندگی در آن محل پرداخته می‌شود. نورمن، هارول و آلن (۱۹۹۷)، در تحقیقی نشان دادند که رضایت جامعه محلی نقش عمده و مثبتی در ادراک ساکنین از کیفیت زندگی‌شان دارد. مطالعه شامل پنج جامعه محلی روستایی در کارولینای شمالی بود. نمونه شامل ۳۶۰ نفر ساکن بود که از طریق پرسش‌نامه پاسخ دادند. مطالعه آشکار ساخت که رضایت از خدمات عمومی تأثیر مثبتی بر رضایت جامعه محلی دارد (Norman et al, 1997: 65).

- قلمرو رفاه هیجانی به قلمروی از زندگی خاص اشاره دارد که طی آن رضایت ساکنین از اوقات فراغت، فعالیت‌های تفریحی، ازدحام گردشگران، وضعیت مکان‌های مذهبی، فرهنگ محلی، توسعه فرهنگ محلی یا گردشگران و رضایت از وضعیت فرهنگ معنوی پرداخته می‌شود (Cummins, 1997: 328).

- قلمرو امنیت و آسایش به قلمروی از زندگی خاص اشاره دارد که در آن سطح رفاه و رضایت از سلامتی، کیفیت آب آشامیدنی، هوا، امنیت عمومی، بهداشت و پاکیزگی محیط و میزان جرائم و تصادفات پرداخته می‌شود (Raphael et al, 1996: 65-88). کیفیت زندگی مفهوم گسترده‌ای است که دارای معانی گوناگونی برای افراد و گروه‌های مختلف است. برخی آن را به‌عنوان قابلیت زیست‌پذیری یک ناحیه، برخی دیگر به‌عنوان سنج‌های برای میزان جذابیت و برخی به‌عنوان رفاه عمومی، بهزیستی اجتماعی، شادکامی، رضایتمندی و... تفسیر کرده‌اند (Epley et al, 2008: 88).

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی - تحلیلی و شالوده مطالعه آن مبتنی بر عملیات میدانی (مشاهده مستقیم، تکمیل پرسشنامه) و اسنادی است. جامعه آماری مطالعه حاضر را جمعیت شهر تبریز تشکیل می‌دهد. برای برآورد نمونه آماری از روش نمونه‌گیری کوکران با سطح اطمینان ۹۵٪ و احتمال خطای ۵٪ بهره گرفته شده است. جمعیت شهر تبریز ۱۶۹۵۰۹۴ نفر می‌باشد که نمونه آماری با بهره‌گیری از روش نمونه‌گیری کوکران ۳۸۴ نفر به دست آمد که به‌منظور بالا بردن سطح اطمینان از ۴۰۰ نفر پرسشگری شده است. واحد آماری این پژوهش را ساکنان شهر تبریز تشکیل می‌دهند و شیوه انتخاب افراد نمونه به‌صورت نمونه‌گیری تصادفی ساده در دسترس از ده منطقه شهر تبریز می‌باشد. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه استاندارد می‌باشد که در یک پژوهش خارجی (Kim, 2002: 527)، نیز بکار رفته است این پرسشنامه شامل ۳ بخش می‌باشد. دو بخش اول شامل مواردی است از مقیاس لیکرت ۵ نقطه‌ای استفاده می‌کند. سرفصل‌ها شامل: (۱) رضایت زیاد تا عدم رضایت زیاد (۲) کاملاً موافق و کاملاً ناموافق. بخش سوم پرسشنامه

مربوط به جمع‌آوری اطلاعات جامعه‌شناسی و شهروندان جامعه است. باین‌وجود، برای روایی سنجی پرسشنامه مذکور از استادان مجرب دانشگاهی (روایی محتوا) و جهت ارزشیابی پایایی آن از محاسبه آلفای کرونباخ استفاده شده است. جمع‌آوری داده‌ها علاوه بر مشاهده میدانی از طریق مطالعه اسنادی و کتابخانه‌ای صورت گرفت. برای ارزیابی متغیرهای تحقیق و پایایی سؤالات نیز از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. در جدول طراحی‌شده (۱)، متغیرهای تحقیق همراه با مقدار پایایی آورده شده است که سطح پایایی ارزیابی‌شده سطح نسبتاً بالایی را به لحاظ روا بودن گویه‌های مرتبط با هر یک از متغیرهای تحقیق داشته است.

جدول شماره شماره ۱. ضریب پایایی مربوط به متغیرهای تحقیق

متغیرهای تحقیق	ضریب پایایی	حجم نمونه
تأثیرات فرهنگی	تأثیرات اقتصادی	۰/۷۹۳
	تأثیرات اجتماعی	۰/۶۵۹
	تأثیرات فرهنگی	۰/۵۹۵
	تأثیرات محیطی	۰/۸۲۱
تأثیرات اجتماعی	قلمرو رفاه مادی	۰/۸۷۳
	قلمرو رفاه جامعه محلی	۰/۸۳۸
	قلمرو هیجانی	۰/۸۷۸
	قلمرو سلامت و امنیت	۰/۶۴۴
	کیفیت کلی زندگی	۰/۵۵۱

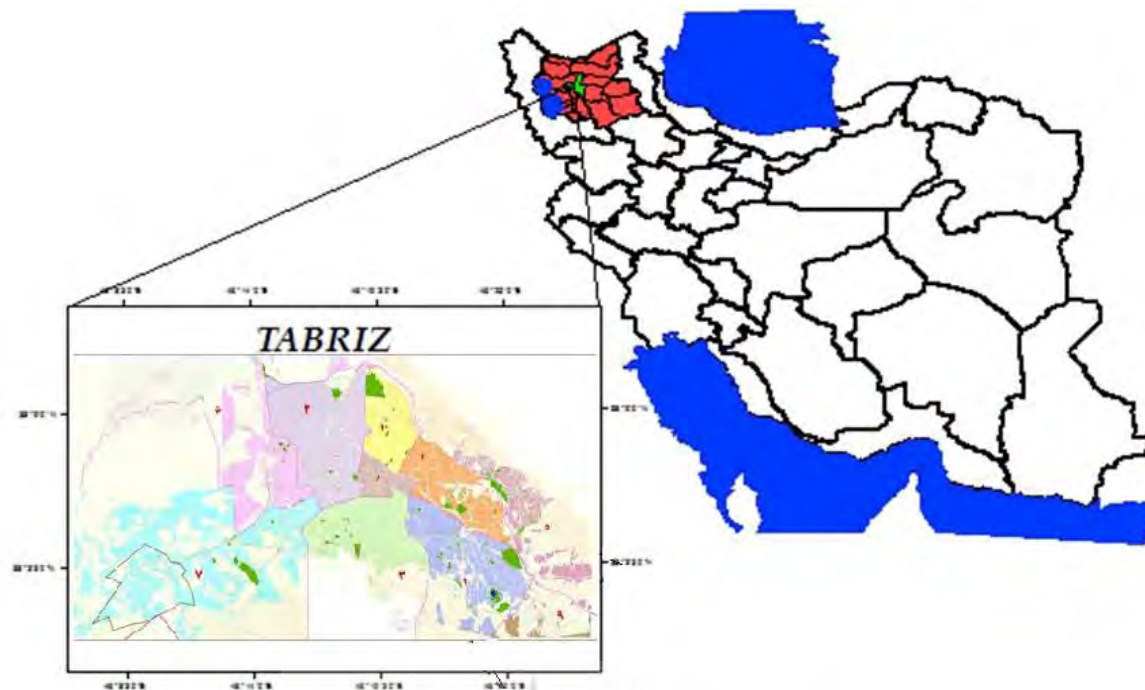
در تحقیق حاضر متناسب با سطوح سنجش متغیرها، از روش‌های آماری مناسب استفاده شده است. روش‌های آنالیز آماری در این تحقیق متشکل از دو بخش عمده می‌باشد:

الف) روش تحلیل توصیفی که شامل جداول و نمودارها، شاخص‌های متمایل به مرکز، شاخص‌های پراکندگی، فراوانی‌ها و ... که بیشتر در تحلیل تک متغیره مورد استفاده قرار می‌گیرد؛

ب) روش تحلیل استنباطی که تحلیل مدل‌های اندازه‌گیری برای متغیرهای مشاهده‌شده و مدل ساختاری (SEM) یک تکنیک برای متغیرهای نهفته انجام می‌گیرد. مدل یابی معادلات ساختاری به پژوهشگر امکان می‌دهد مجموعه‌ای از معادلات رگرسیون را به گونه هم‌زمان مورد آزمون قرار دهد (هومن، ۱۳۸۴: ۱۱). مدل یابی معادلات ساختاری، یکی از اصلی‌ترین روش‌های تجزیه و تحلیل ساختار داده‌های پیچیده و یکی از روش‌های نو برای بررسی روابط علت و معلولی است. از طریق این روش می‌توان قابل قبول بودن مدل‌های نظری را در جامعه‌های خاص با استفاده از داده‌های همبستگی، غیرآزمایشی و آزمایشی آزمود. لازم به ذکر است که، تجزیه و تحلیل داده‌ها و پردازش اطلاعات با بهره‌گیری از نرم‌افزارهای SPSS و Lisrel انجام گرفته است.

محدوده مورد مطالعه

شهرستان تبریز با وسعتی حدود ۱۷۸۱ کیلومتر مربع در بخش میانی استان آذربایجان شرقی و در جلگه رسوبی شمال شرقی دریاچه ارومیه با شیب هموار قرار دارد. شهر تبریز به‌عنوان مرکز استان و شهرستان و نیز به‌عنوان بزرگ‌ترین کلان‌شهر شمال غرب ایران با وسعتی حدود ۱۳۱ کیلومتر مربع در موقعیت جغرافیایی ۴۶ و ۲۵ درجه طول شرقی و ۳۸ و ۲ درجه عرض شمالی با ارتفاع متوسط حدود ۱۳۴۰ متر از سطح دریا در جلگه‌ای به همین نام واقع شده است.



شکل شماره ۲. موقعیت جغرافیایی مناطق ده‌گانه شهر تبریز

بحث و یافته‌ها

از کل نمونه مورد بررسی بر اساس جنسیت ۶۸/۵ درصد پاسخگویان را مردان و ۳۱/۵ درصد آنان را زنان تشکیل می‌دهند که نشانگر تسلط غالب مرد در نمونه و نیز در جامعه آماری می‌باشد. از شهروندان مورد مطالعه شهر تبریز ۶۲ نفر آنان مجرد و ۳۳۸ نفر متأهل می‌باشند. به عبارت دیگر ۱۵/۵ درصد پاسخگویان مجرد و ۸۴/۵ درصد متأهل هستند. طبق نتایج به دست آمده بیشترین درصد به پاسخگویان گروه سنی ۳۰-۳۴ ساله اختصاص دارد. نتایج حاصله در رابطه با وضعیت سنی مردم شهر تبریز به عنوان پاسخگو، نمایانگر این مطلب است که از کل تعداد پاسخگویان این تحقیق جوان‌ترین یا کوچک‌ترین فرد به لحاظ سنی ۱۵ سال و مسن‌ترین یا بزرگ‌ترین این افراد از نظر سنی ۶۴ سال سن داشته است. همچنین حدود ۷۵ درصد از پاسخگویان دارای مدرک تحصیلی دیپلم تا لیسانس هستند و افراد دارای مدرک تحصیلی فوق لیسانس و بالاتر از نمونه کمتری برخوردارند. نتایج به دست آمده مبین این است که، از کل ۴۰۰ پاسخگو، حدود ۲۲ درصد شغلشان مرتبط با گردشگری، ۲۷ درصد خیلی مرتبط و ۳۲ درصد تا حدودی مرتبط با گردشگری است.

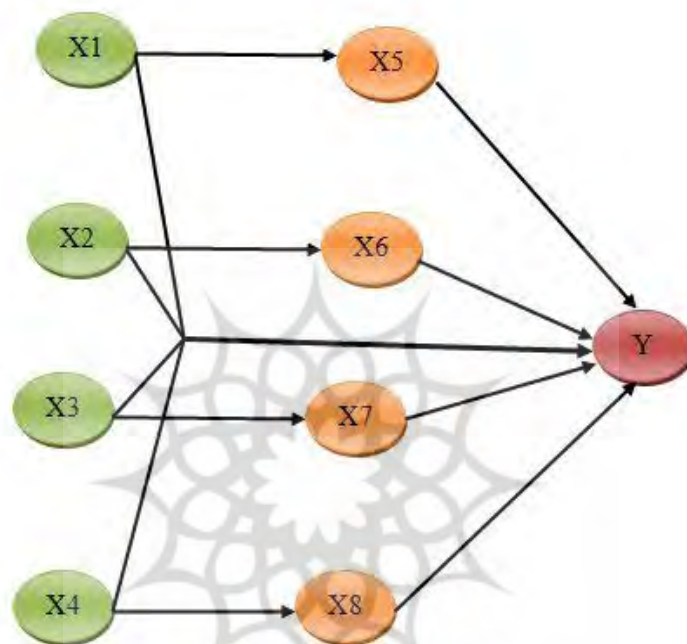
مدل‌سازی معادلات ساختاری

در این مطالعه، بعد از بررسی نظریه‌های تحقیق عمده‌ترین متغیرهایی که می‌توانستند برای الگوسازی لیزرل مفید واقع شوند در مجموع ۹ متغیر نهفته شامل ۵ متغیر نهفته درونی تحت عنوان قلمرو رفاه مادی، جامعه محلی، هیجانی، سلامت و امنیت و کیفیت کلی زندگی که به ترتیب با علائم X5, X6, X7, X8 و Y نمایش داده شده که این ۵ متغیر تحت تأثیر ۴ متغیر نهفته بیرونی تأثیرات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی که به ترتیب با علائم X1, X2, X3 و X4 نمایش داده شده‌اند، است (شکل ۳). فرض الگوسازی به این صورت بوده است که تأثیرات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی تأثیر مستقیم بر قلمرو رفاه مادی، جامعه محلی، هیجانی، سلامت و امنیت داشته و سپس قلمرو رفاه

مادی، جامعه محلی، هیجانی، سلامت و امنیت روی کیفیت کلی زندگی تأثیر مستقیم دارند (جدول ۲).

جدول شماره ۲. روابط پیش‌بینی شده بین متغیرهای نهفته در مدل ساختاری

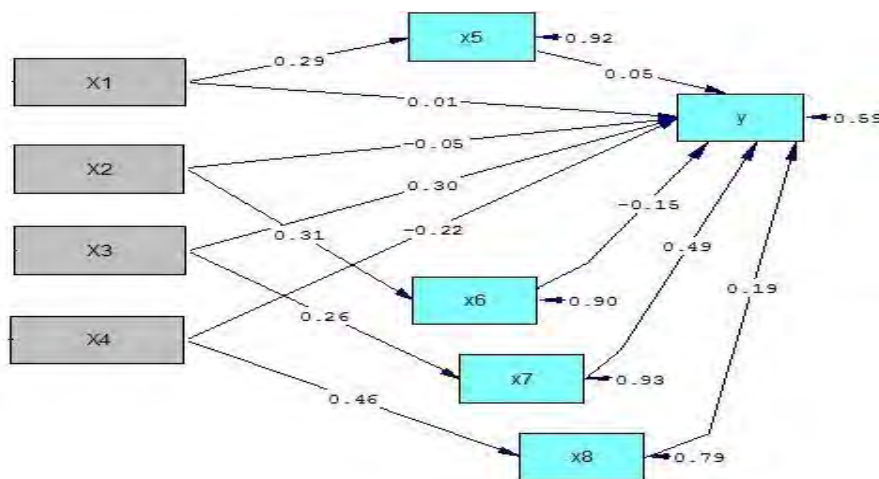
متغیرهای نهفته درونی					روابط بین متغیرهای مدل ساختاری	
کیفیت زندگی	قلمرو سلامت و امنیت	قلمرو هیجانی	قلمرو جامعه محلی	قلمرو رفاه مادی	تأثیرات اقتصادی	تأثیرات اجتماعی
+	+	+	+	+	تأثیرات اقتصادی	تأثیرات اجتماعی
+	+	+	+	+	تأثیرات فرهنگی	تأثیرات محیطی
+	+	+	+	+		



شکل شماره ۳. الگوی اول لیزرل

جدول ۳. متغیرهای نهفته الگوی اول لیزرل

متغیر	نوع متغیر	عنوان	علائم
نهفته	درونی	قلمرو رفاه مادی	X5
		قلمرو رفاه جامعه محلی	X6
		قلمرو هیجانی	X7
		قلمرو سلامت و امنیت	X8
بیرونی	بیرونی	کیفیت کلی زندگی	Y
		تأثیرات اقتصادی	X1
		تأثیرات اجتماعی	X2
		تأثیرات فرهنگی	X3
		تأثیرات محیطی	X4



شکل شماره ۴. مدل استاندارد شده لیزرل

مدل استاندارد شده لیزرل نشان می‌دهد که مقدار آماره ریشه میانگین توان دوم خطای تقریب که به باقیمانده مدل معروف RMSEA است، بین صفر و یک در نوسان است که با توجه به نتایج این آماره برای الگوی اول لیزرل برابر با ۰/۰۳ کم‌تر از ۰/۰۶ به دست آمده است که نمایی برازش بسیار خوب و بالای مدل لیزرل است. همچنین آزمون نیکویی برازش ساختار نظری عنوان شده با داده‌های مشاهده شده نشان از برازش نسبتاً بالای مدل دارد. شاخص نیکویی برازش مدل بر اساس داده‌های مشاهده شده‌ای که بر اساس کمیت X2 محاسبه شده، قابل شناسایی بوده و مقادیری را که به عدد یک نزدیک باشد مورد قبول و برازش خوب مدل را به همراه خواهد داشت بود، این شاخص نیز مثل سایر شاخص‌ها بین صفر و یک متغیر است. شاخص نیکویی برازش تعدیل شده (AGFI) که بین صفر و یک در نوسان می‌باشد برای تعدیل وزن GFI مورد استفاده قرار می‌گیرد، در واقع شاخص AGFI میزان شاخص نیکویی، برازش مدل در رابطه با حجم نمونه و درجات آزادی مدل را تعدیل می‌کند. معیارهای $GFI=0/81$ و $AGFI=0/76$ به شکل تقریبی میزان نزدیک به یک و معیار $RMR=0/35$ حکایت از عملکرد ضعیف باقیمانده‌ها در مدل دارد. شاخص متوسط میانگین باقیمانده‌ها (RMR) برای نمایش اختلاف بین واریانس و کوواریانس و ایجاد کردن واریانس، کوواریانس پیش‌بینی شده در مدل مورد استفاده قرار می‌گیرد و همواره بین صفر و یک متغیر است که هرچقدر میزان این آماره به سمت صفر نزدیک شود در این صورت مدل مربوطه از برازش خوبی برخوردار خواهد بود (جدول ۴). معیار اطلاعات در این مطالعه با توجه به سطح آماره‌های CAIC و AIC که برای نشان دادن تصویر مناسب برای الگوی مورد نظر جهت مدل‌سازی لیزرل به کار می‌رود، مبین مقادیر کوچک و برازش خوب مدل و در عین حال مقایسه مقادیر مدل‌های استقلال و اشباع شده مقدار CAIC بیشتر از AIC به دست آمده که تصویر سازگاری از الگوی اول لیزرل را تأیید می‌کند.

جدول شماره ۴. شاخص‌های نیکویی برازش مدل کیفیت زندگی

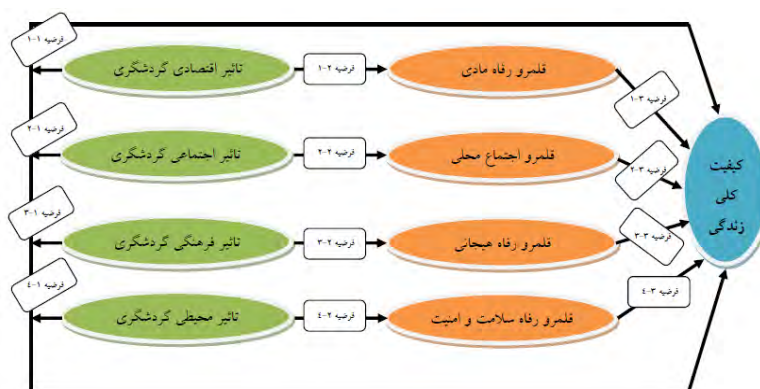
شاخص‌های نیکویی برازش	ارزش به دست آمده
Goodness-of-fit Index (GFI)	۰/۸۱
Adjusted Goodness-of-fit Index (AGFI)	۰/۷۶
Parsimony Goodness-of-fit Index (PGFI)	۰/۷۴
Normed Fit Index (NFI)	۰/۸۲

Non- Normed Fit Index (NNFI)	۰/۸۵
Comparative Fit Index (CFI)	۰/۸۱
Increment Fit Index (IFI)	۰/۸۰
Root Mean Square Residual (RMR)	۰/۰۳۵
Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)	۰/۰۳

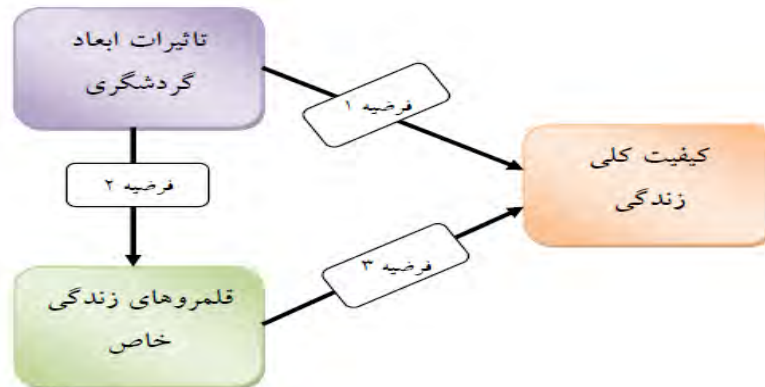
جدول شماره ۵. ضرایب استانداردشده برای مدل ساختاری فرضیه‌های فرعی تحقیق

متغیرهای نهفته بیرونی	متغیرهای نهفته درونی			
	رفاه مادی	رفاه اجتماعی محلی	رفاه هیجانی	سلامت و امنیت
تأثیر اقتصادی گردشگری	۰/۲۹			۰/۰۱
تأثیر اجتماعی گردشگری		۰/۳۱		-۰/۰۵
تأثیر فرهنگی گردشگری			۰/۲۶	۰/۳۰
تأثیر محیطی گردشگری				۰/۴۶
کیفیت کلی زندگی	۰/۰۵	-۰/۱۵	۰/۴۹	۰/۱۹

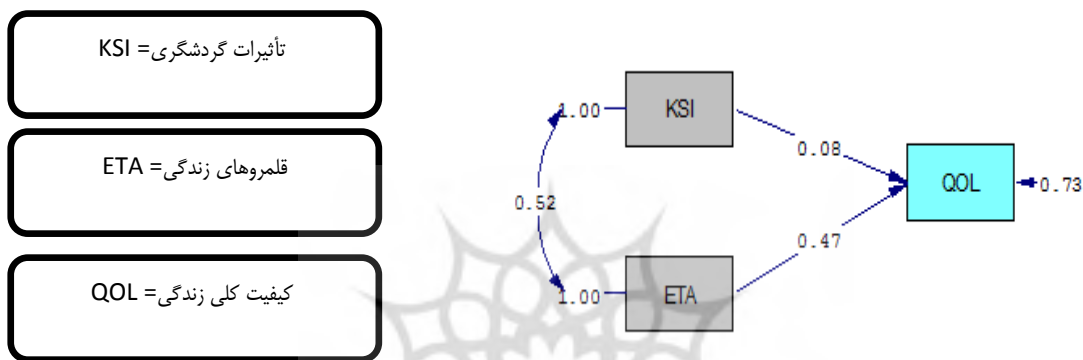
بر اساس برآورد ضرایب استانداردشده مدل ساختاری تحقیق و سطح معنی‌داری ($\alpha \leq 0.05$) به‌دست‌آمده در جدول (۵) تأثیرات اقتصادی گردشگری روی قلمرو رفاه مادی با ضریب مستقیم و مثبت ۰/۲۹، تأثیرات اجتماعی گردشگری روی قلمرو اجتماعی محلی با ضریب مستقیم و مثبت ۰/۳۱، تأثیرات فرهنگی گردشگری روی قلمرو رفاه هیجانی با ضریب مستقیم و مثبت ۰/۲۶ و تأثیرات محیطی گردشگری روی قلمرو رفاه سلامت و امنیت با ضریب مستقیم و مثبت ۰/۴۶ برآورد شده است. همچنین تأثیر اقتصادی گردشگری روی کیفیت کلی زندگی به‌طور مستقیم و مثبت ۰/۰۱ (هرچند رابطه معناداری ندارد)، تأثیر اجتماعی گردشگری روی کیفیت کلی زندگی با ضریب معکوس و منفی ۰/۰۵، تأثیر فرهنگی گردشگری روی کیفیت کلی زندگی به‌طور مستقیم و مثبت ۰/۳۰ و تأثیر محیطی گردشگری روی کیفیت کلی زندگی به‌طور معکوس و منفی ۰/۲۲ در مدل ارزیابی شده است. برآورد به‌عمل آمده روی تأثیرات قلمرو رفاه مادی روی کیفیت کلی زندگی ۰/۰۵ (دارای رابطه معناداری نبوده است)، تأثیرات قلمرو اجتماع محلی روی کیفیت کلی زندگی ۰/۱۵-، تأثیرات قلمرو رفاه هیجانی روی کیفیت کلی زندگی ۰/۴۹ و به‌طور مستقیم و مثبت تأثیرات قلمرو رفاه سلامت و امنیت روی کیفیت کلی زندگی ۰/۱۹ برآورد شده است. مدل نظری که فرضیه‌های تحقیق را در ۱۲ فرضیه فرعی و ۳ فرضیه اصلی دارا بوده است (شکل ۵)، بر اساس ضرایب به‌دست‌آمده از مدل ساختاری به‌غیر از فرضیه‌های (۱-۱)، (۲-۱) و (۲-۲) بقیه فرضیه‌ها در این مطالعه تأیید شده‌اند.



شکل شماره ۵. مدل ساختاری فرضیه‌های فرعی تحقیق



شکل شماره ۶. مدل ساختاری فرضیه‌های اصلی تحقیق



شکل شماره ۷. مدل ساختاری فرضیه‌های اصلی تحقیق

مدل کلی ساختار نظری فرضیه‌های اصلی تحقیق بر نتایج به‌دست‌آمده نشان از این دارد که، ضریب مسیر مستقیم تأثیرات گردشگری روی کیفیت کلی زندگی با میزان ۰/۰۸ ظاهر شده است. همچنین ضریب مستقیم قلمرو زندگی خاص با ۰/۴۷ روی کیفیت کلی زندگی ارزیابی شده است. باین حال فرضیه‌های اصلی ۱، ۲ و ۳ تحقیق در مجموع معنی‌دار بوده و مدل نظری تحقیق بر اساس شاخص‌های کلی مورد تأیید است.

جدول شماره ۶. ضرایب استاندارد شده برای مدل ساختاری فرضیه‌های اصلی تحقیق

	کیفیت کلی زندگی	قلمروهای زندگی خاص
تأثیرات ابعاد گردشگری	۰/۰۸	۰/۵۲
قلمروهای زندگی خاص	۰/۴۷	

در این تحلیل که با استفاده از نرم‌افزار Lisrel 8.8 به تحلیل مدل ساختاری، مدل اندازه‌گیری، روابط علی متغیرهای موردپژوهش در مدل بسط یافته مشتمل بر ۹ متغیر پرداخته‌شده، ارتباط علی متغیرهای نهفته با یکدیگر مورد ارزیابی قرار گرفت. مدل ساختاری متشکل از ۹ متغیر نهفته درونی و بیرونی نمایانگر تبیین و تعیین‌کننده بودن قلمرو رفاه هیجانی (۰/۴۹) در مرحله اول و تأثیر فرهنگی گردشگری (۰/۳۱) در مرحله دوم در میزان تغییرات کیفیت زندگی بوده است به تعبیری ساختار مدل مربوطه حکایت از ضرایب متوسط بین متغیرهای نهفته موجود در مدل را دارد به‌طوری‌که بالاترین میزان تأثیرپذیری رضایت از زندگی توسط متغیر نهفته درونی قلمرو رفاه مادی بوده است به این مفهوم که هرچقدر بر وضعیت قلمرو رفاه هیجانی افزوده شود به همان اندازه، وضعیت رضایت از زندگی ساکنان تبریز تقویت و بیش‌تر می‌شود. در مدل طراحی‌شده، ابعاد تأثیرات گردشگری با سطح بالای عامل فرهنگی ۳۰ درصد از تغییرات سطح کیفیت زندگی را

در شهر تبریز تأمین کند به تعبیری هرچقدر در میزان قلمروهای زندگی در شهر تبریز تمرکز بیشتری شود، ۳۰ واحد تغییر را از ۱۰۰ درصد ایجاد خواهد کرد درحالی که تأثیرات گردشگری به شکل مستقیم ۰/۰۸ درصد تأثیر خیلی ضعیفی در کیفیت زندگی ساکنان داشته است.

نتیجه گیری

نتایج مطالعه نشان می‌دهد که تلقی از اثرات گردشگری رضایتمندی از قلمروهای خاص زندگی را تحت تأثیر قرار می‌دهد و رضایتمندی از قلمروهای خاص زندگی بر روی رضایت کلی ساکنان تأثیر می‌گذارد و باین وجود تلقی از اثرات گردشگری مستقیماً روی رضایت کلی از زندگی تأثیر ضعیفی می‌گذارد. به علاوه تأثیرات تعدیل کننده روابط بین ابعاد اثرات گردشگری و قلمرو خاص زندگی از لحاظ آماری معنادار می‌باشند. فرضیه‌های تحقیق در ۱۲ فرضیه فرعی و ۳ فرضیه اصلی مطرح شده بود که این مطالعه فرضیه‌های (۱-۱)، (۲-۱) و (۱-۲) از لحاظ آماری معنادار نبودند ولی از نظر روابط علی بین متغیرها تا حدودی تأیید می‌شوند. نتایج به دست آمده در این مطالعه بر اساس نتایج آزمون‌های فرضیه با مطالعات قبلی همخوانی داشته است. از نقطه نظر ساکنان شهر تبریز، فعالیت‌های گردشگری در جهت افزایش درآمد، بهبود استانداردهای زندگی و سرمایه‌گذاری و فعالیت‌های تجاری تأثیر ضعیفی بر روی کیفیت زندگی داشته است. این مطالعه نشان می‌دهد درک ساکنان از اثرات اقتصادی گردشگری و همچنین از اثرات اجتماعی گردشگری پایین بوده باین حال درک ساکنان از اثرات گردشگری به طور معناداری روی رضایت کلی از زندگی تأثیر می‌گذارد. همانند مطالعه پردو و همکاران (۱۹۹۰)، این مطالعه حاکی از این بود که تغییر فرصت‌های شغلی تأثیر بسیار کمی بر روی کیفیت زندگی داشت، اما آنان تأکید کردند که منافع اقتصادی اگرچه شرط کافی نیست اما شرط لازم می‌باشد. نتایج مطالعه را می‌توان چنین بیان کرد که ساکنان نوعی فقر نسبی را احساس می‌کنند. برای مثال وقتی یکی از ساکنان شغل مرتبط با گردشگری دارند، بهبود شرایط اقتصادی و فرصت‌های شغلی را درک می‌کند (اینکه گردشگری یک اثر مثبت اقتصادی می‌باشد) ولی او به جای توجه به اثر مثبت اقتصادی گردشگری بر روی کسانی که شغل مرتبط با گردشگری دارند توجه می‌کند. نتایج مطالعه حاضر با مطالعه کروتز و هولاند (۱۹۹۳) که نشان داد گردشگری از لحاظ درآمد، بهداشت، خلاقیت و خدمات شخصی و فروش سالانه بر روی کیفیت زندگی روستاییان تأثیر مثبت دارد و تأثیر منفی در میزان فقر دارد، همخوانی ندارد. به طور کلی این مطالعه نتیجه می‌گیرد که اثرات گردشگری در ۴ بعد به طور مستقیم بر روی رضایت کلی ساکنان تأثیر می‌گذارد و به میزان ۰/۰۸ رابطه معناداری با رضایت کلی زندگی ساکنان وجود دارد. به عبارت دیگر تأثیر اقتصادی گردشگری روی کیفیت زندگی به طور مستقیم و مثبت ۰/۰۱، تأثیر اجتماعی گردشگری روی کیفیت کلی زندگی به طور معکوس و منفی ۰/۰۵، تأثیر فرهنگی گردشگری روی کیفیت کلی زندگی به طور مستقیم و مثبت ۰/۳۰ و تأثیر محیطی گردشگری روی کیفیت کلی زندگی به طور معکوس و منفی ۰/۲۲ در مدل ارزیابی شده است. در ارزیابی تأثیرات گردشگری روی قلمروهای زندگی خاص با میزان تبیین کنندگی ۵۲ درصد دارای رابطه معناداری بوده و فرضیه اصلی تحقیق (فرضیه دوم) تأیید شده است. برای هر کدام از ابعاد گردشگری، تأثیرات گردشگری روی قلمرو رفاه مادی با ضریب مستقیم و مثبت ۰/۲۹، تأثیرات اجتماعی محلی با ضریب مستقیم و مثبت ۰/۳۱، تأثیرات فرهنگی گردشگری روی قلمرو رفاه هیجانی با ضریب مستقیم و مثبت ۰/۲۶ و تأثیرات محیطی گردشگری روی قلمرو رفاه سلامت و امنیت با ضریب مستقیم و مثبت ۰/۴۶ برآورد شده است. بنابراین، رضایت یا عدم رضایت از شرایط زندگی (نظیر کار و اشتغال) تحت تأثیر گردشگری می‌باشد و گردشگری با رضایت از قلمروهای زندگی رابطه عمومی دارد. در نتیجه رضایت از زندگی قلمروهای خاص بر رضایت کلی ساکنان از زندگی تأثیر می‌گذارد. همانند سایر مطالعات، این مطالعه نیز روابط مثبتی بین تأثیر اقتصادی گردشگری و رفاه مادی درباره احساس مصرف‌کنندگان از رفاه یافته است که این احساس

مرتبط با مالکیت‌های مادی می‌باشد. مطالعات قبلی حاکی از آن است که گردشگری استانداردهای زندگی ساکنان را بالا برده، باعث افزایش اشتغال شده و سود ناشی از خدمات محلی را بالا برده است. نتایج به‌دست‌آمده در این مطالعه نشان از این دارد که، درک ساکنان از اثرات اقتصادی به‌طور مثبتی بر رفتار آن‌ها از رفاه مادی تأثیر گذاشته است. این مطالعه همچنین مطالعه کومینز (۱۹۹۶)، را تأیید می‌کند که رضایت از قلمرو رفاه مادی بیشتر از شرایط اقتصادی، درآمد، شرایط زندگی، استاندارد زندگی، مسکن، شرایط مالی و دارایی‌های شخصی حاصل می‌شود. همچنین طبق یافته‌های این مطالعه هر قدر ساکنان اثرات اجتماعی مثبت گردشگری را درک کنند رضایت آن‌ها از رفاه اجتماعی افزایش می‌یابد. در مطالعه بکمن (۱۹۹۷) و وار و کیم (۱۹۹۰)، ساکنان جامعه موافق این بودند که تسهیلات خریدی که ساکنان برای گردشگرها فراهم می‌آورند و هر نوع پیشنهادهایی که گردشگرها برای ارائه خدمات محلی می‌دهند انگیزه‌ای برای توسعه زیرساخت جامعه می‌شود. پردو و لانگ (۱۹۹۹)، تحقیق کرده‌اند که درک از امنیت اجتماعی چگونه مشارکت اجتماعی، تغییرات در فرصت‌های شغلی و محیط‌های اجتماعی و اجتماعات را تحت تأثیر قرار می‌دهد. یافته‌های آن‌ها نشان داد که ویژگی‌های اجتماعی مهم که کیفیت زندگی ساکنان را تحت تأثیر قرار می‌دهد امنیت جامعه، محیط جامعه و مشارکت اجتماعی می‌باشد. کومینز (۱۹۹۷)، دریافت که رضایت همراه رفاه اجتماعی وقتی اتفاق می‌افتد که مردم از شرایط آموزشی، محلی، خدمات و امکانات، زندگی اجتماعی و روابط اجتماعی راضی هستند. همانند نتایج تحقیقات قبلی این مطالعه نیز دریافت که درک ساکنان از تأثیرات اجتماعی مثبت گردشگری بر رضایت و احساس رفاه اجتماعی اثر می‌گذارد که این رضایت در قالب خدمات و امکانات مربوط به زندگی اجتماعی ساکنان می‌باشند. به‌علاوه این مطالعه به رابطه بین تأثیرات فرهنگی گردشگری و رفاه هیجانی دست‌یافت. بدین معنی که تلقی مثبت از تأثیرات فرهنگی گردشگری نظری «من دوست دارم با گردشگران زیادی از کشورهای مختلف آشنا شوم تا در مورد فرهنگشان بدانم» و «مبادلات فرهنگی بین ساکنان و گردشگران ارزشمند است» رضایت ساکنان از رفاه هیجانی مربوط به اوقات فراغت و بیکاری و زندگی فرهنگی را افزایش می‌دهد. نتایج نیز با نتایج یافته‌های قبلی همخوانی دارد. وار و کیم (۱۹۹۰)، گزارش کرده‌اند که گردشگری به تحول هنرهای سنتی و صنایع‌دستی کمک می‌کند و باعث فهم بیشتر مردم مختلف در اثر تبادلات فرهنگی می‌شود. گردشگری همچنین باعث پویایی فرهنگی، حفظ اشکال هنرهای سنتی، هویت فرهنگی و انتقال اعتقادات فرهنگی و سنتی به نسل دیگر می‌شود. استالت و همکاران (۱۹۹۲)، الگوهای خانواده در استفاده از وقت آزاد را توضیح دادند. مطالعات نشان می‌دهد که بیشتر مردم اوقات فراغت خود را با خانواده و دوستان می‌گذرانند و این کار را دوست دارند. آرگیل و لو (۱۹۹۰) دریافتند که فعالیت‌های اوقات فراغت در دو طبقه‌بندی جای می‌گیرند. نظیر تیم‌ها، کلوپ‌ها و گروه رقص، پارتی و مباحثه و یا ملاقات با افراد جدید. آگاهی مثبت ساکنان از مبادلات فرهنگی بین گردشگران و ساکنان رضایت هیجانی آشنایی با افراد جدید و داشتن اوقات خوب را تحت تأثیر قرار می‌دهد. یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که رضایت از رفاه هیجانی از اثرات فرهنگی گردشگری تأثیر می‌پذیرد. نتایج این مطالعه با مطالعه قبلی همخوانی دارد. کومینز (۱۹۹۷)، دریافت که رضایت از قلمرو رفاه هیجانی ناشی از فعالیت‌های اوقات فراغت، مذهب، سرگرمی و تفریح می‌باشد. محققان کیفیت زندگی رفاه اوقات فراغت را در قالب مفاهیمی چون رضایت از اوقات فراغت، اوقات فراغت کارا و مفید در مقابل اوقات فراغت کسل‌کننده، رضایت همراه فعالیت‌های غیر کاری، مقدار سرگرمی که یک نفر دارد، فعالیت‌های اوقات اضافی، تجربه‌های اوقات فراغت در شرایط آرام، مفید، تمرین، ریسک. یافته‌های مطالعه روابط بین رضایت از زندگی و رضایت از رفاه سلامت و امنیت را نشان دادند. نتیجه این مطالعه با یافته‌های قبلی همخوانی داشت. نتایج تحقیق نشان داد که احساس سلامت شخص با رضایت کلی از زندگی مرتبط است، زیرا که سلامت شخصی در ارزیابی کیفیت زندگی بسیار مهم می‌باشد. رفاه سلامت و امنیت خود بر کیفیت زندگی ساکنان مهم است. باین‌حال، عناصر رفاه سلامت و امنیت مرتبط با تأثیرات گردشگری

محیطی نظیر سیستم حفظ سلامت، اثرات محیطی تهدیدات و بزه‌های اجتماعی و غیره نبوده است. یافته‌های این مطالعه برای توسعه گردشگری در جامعه دارای اهمیت می‌باشد. گردشگری در جامعه نیاستی بر اساس سود و زیان‌های کوتاه‌مدت بلکه بر اساس جنبه‌های کیفیت زندگی ساکنان و تداوم گردشگری تحلیل شود. یافته‌های این مطالعه نشان داد که هنگامی که درک ساکنان از اثرات گردشگری افزایش می‌یابد، رضایت آن‌ها از شرایط مختلف زندگی نیز افزایش می‌یابد. و این آثار در نهایت بر کل زندگی آن‌ها اثر می‌گذارد. برای مثال، هنگامی که درک ساکنان از اثرات اقتصادی گردشگری افزایش می‌یابد احتمال رضایت بیشتر آن‌ها از دارایی‌های مادی افزایش می‌یابد. بعلاوه هنگامی که درک ساکنان از تأثیرات فرهنگی گردشگری افزایش می‌یابد احتمال رضایت بیشتر آن‌ها از رفاه هیجانی نظیر اوقات فراغت و آسایش روانی افزایش می‌یابد. از این رو رضایت از قلمروهای خاص زندگی کلی ساکنان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. بنابراین، استراتژی‌های توسعه گردشگری شهر تبریز نیاز به قوی‌تر کردن این روابط و تمرکز برای رضایت کلی ساکنان ناشی از اثرات گردشگری دارد.

این تحقیق نشان داد که درک از اثرات اجتماعی گردشگری فاکتور مهمی در رضایت قلمرو رفاه اجتماعی می‌باشد. این یافته روش‌های طراحی شده برای بازیابی داخلی برای اطلاع ساکنان از منافع اجتماعی را ارائه می‌دهد که برای جذب حمایت ساکنان در توسعه موفقیت‌آمیز گردشگری و تداوم آن می‌تواند مفید باشد. رشد درک مثبت از منافع اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی گردشگری می‌تواند عقاید ساکنان را تغییر دهد. عقاید ساکنانی که فکر می‌کنند از منفعت گردشگری منفعت اقتصادی به دست نمی‌آورند. به‌علاوه ترویج اطلاعاتی که مربوط به منافع ثانویه اقتصادی برای افرادی که هزینه زندگی آن‌ها مستقیماً از گردشگری تأثیر نمی‌گیرد مفید می‌باشد. و می‌تواند منجر به جلب حمایت آنان نیز شود. به‌کارگیری برنامه‌های حفظ و نگهداری جامعه می‌تواند از نگرانی افراد شکاک که نگران اثرات محیطی گردشگری می‌باشند بکاهد. دستاوردهای این مطالعه کشف این مسئله است که کدام عامل رضایت از قلمروهای خاص زندگی در ارتباط با کدام بعد خاص از تأثیرات گردشگری است و رضایت کلی از زندگی که از قلمروهای خاص زندگی تشکیل شده است شاید مهم‌ترین یافته این مطالعه اثبات این موضوع است که عوامل مؤثر بر رضایت زندگی ساکنان چندبعدی و پویا هستند. مطالعه نشان می‌دهد که چگونه تأثیرات فرهنگی گردشگری بر روی رضایت کلی از زندگی از طریق تأثیر فرهنگی گردشگری تأثیر می‌گذارد. بررسی چندین عناصر دخیل اطلاعات مهمی در مورد اینکه کدام بعد تأثیر گردشگری بر کدام قلمرو خاص زندگی تأثیر می‌گذارد را به دست می‌دهد و توضیح می‌دهد چرا رابطه بین درک از تأثیر گردشگری و رضایت از قلمرو خاص زندگی بر اساس سطوح توسعه گردشگری در درون یک جامعه متفاوت است. بعلاوه وقتی دلایل پایانی نشان از رابطه مثبت قوی بین درک از تأثیرات گردشگری و کیفیت کلی زندگی ساکنان دارد این مطالعه چگونگی تأثیرات فرهنگی گردشگری بر روی رضایت از رفاه هیجانی را آشکار می‌سازد و این رضایت از رفاه هیجانی بر رضایت کلی ساکنان از زندگی مؤثر است. کشف تأثیرات مستقیم در مورد چهار نوع تأثیر گردشگری روی رضایت از چهار قلمرو مختلف زندگی اطلاعات جدیدی در رابطه با قدرت هر چهار بعد بر کیفیت کلی زندگی نهایی ساکنان فراهم می‌آورد. یافته‌های کلی مطالعه نشان داد که رابطه مثبتی بین تأثیرات گردشگری و قلمروهای خاص زندگی وجود دارد. بدان معنی که وقتی درک مثبت ساکنان از آثار اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی گردشگری افزایش می‌یابد و رضایت آن‌ها از رفاه مادی، اجتماع محلی، رفاه هیجانی و سلامت و امنیت نیز افزایش می‌یابد که همین افزایش کیفیت کلی زندگی را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

منابع

- (۱) استانداری استان آذربایجان شرقی (۱۳۹۲) نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰.

- (۲) رضوانی، محمدرضا؛ بدری، سید علی؛ سپهوند، فرخنده؛ اکبریان، سعیدرضا (۱۳۹۱) گردشگری خانه‌های دوم و اثرات آن بر بهبود کیفیت زندگی ساکنان روستایی (بخش رودبار قصران، شهرستان شمیرانات)، مجله مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، سال ۴، شماره ۱۳، صص. ۴۰-۲۳.
- (۳) رضوانی، محمدرضا؛ شکیبا، علیرضا؛ منصوریان، حسین (۱۳۸۷) سنجش کیفیت زندگی: بررسی مفاهیم، شاخص‌ها، مدل‌ها و ارائه مدل پیشنهادی برای نواحی روستایی، مجله رفاه اجتماعی، دوره ۱۱، شماره ۳، صص. ۶۰-۳۵.
- (۴) سازمان میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری استان آذربایجان شرقی (۱۳۹۱) جاذبه‌های گردشگری استان. www.eachto.org.
- (۵) غفاری، غلامرضا و امیدی، رضا (۱۳۸۷) کیفیت زندگی در برنامه‌های عمرانی و توسعه ایران، مجله رفاه اجتماعی، دوره ۱۱، شماره ۳، صص. ۷ تا ۳۴.
- (۶) قدمی، مصطفی؛ علیقلی زاده فیروزجایی، ناصر؛ رمضان زاده لسبویی، مهدی (۱۳۸۹) بررسی نقش گردشگری در تغییرات کیفیت زندگی مقصد (نمونه مورد مطالعه: دهستان کلارآباد، شهرستان تنکابن، مازندران)، مطالعات اجتماعی ایران، دوره ۴، شماره ۳، صص. ۱۷۴-۱۵۲.
- (۷) گروسی، سعیده و نقوی، علی (۱۳۸۷) سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی در شهر کرمان، مجله رفاه اجتماعی، دوره ۱۱، شماره ۳، صص. ۸۲-۶۱.
- (۸) هومن، حیدر علی (۱۳۸۴) مدل یابی معادلات ساختاری با کاربرد نرم‌افزار لیزرل، چاپ اول، تهران: انتشارات سمت.
- 9) Ahmet, Z. U. & Krohn, F. B. (1992) International tourism, marketing and quality of life in the third world: India, a case in point, in J. Sirgy, M. H. Meadow, D. Rahtz D., & A. C. Samli (Eds.), *Development in Quality of Life Studies in marketing*, Blacksburg, Virginia: Academy of marketing Science, Vol.4, pp.150-156.
- 10) Allen, L. R. & Long, P. T. & Perdue, R. R. & Kieselbach, S. (1988) The impact of tourism development on residents' perceptions of community life, *Journal of Travel Research*, Americans' Perception of Quality of Life. New York: Plenum Press, Vol.27, pp.16-21.
- 11) Andereck, K. L. (1995) Environmental Consequences of Tourism: A Review of Recent Research. In *Linking Tourism, the Environment and Sustainability*, Annual Meeting of the National Recreation and Park Association. General Technical Report No. INT-GTR-323, pp.77-81.
- 12) Aref, F. (2010) Residents' attitudes towards tourism impacts: A case study of Shiraz, Iran, *Tourism Analysis*, Vol.15, No.2, pp.253-261.
- 13) Argyle, M. & Lu, L. (1990) Happiness and social skills. *Personality and Individual Differences*, Vol. 11, pp.1255-1261.
- 14) Backman, K. F. & Backman, S. J. (1997) An examination of the impacts of tourism in a gateway community. In H. L. Meadow (Ed.), *Development in Quality of Life Studies*, Vol.1. pp.1-6.
- 15) Belisle, F. J. & Hoy, D. R. (1980) The perceived impact of tourism by residents, a case studies in Santa Marta, Columbia, *Annals of Tourism Research*, Vol.7, No.2, pp.99-101.
- 16) Bryden, J. (1980) *Tourism and Development*, New York/London: Cambridge University Press.
- 17) Burns, A. C. & Bush, R. F. (1995) *Marketing Research*, Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
- 18) Butler, R. W. (1980) The concept of tourist area cycle of evolution: Implications for management of resources, *Canadian Geographer*, Vol.24, pp.5-7.
- 19) Chen, J. S. (2000) An investigation of urban residents' loyalty to tourism, *Journal of Hospitality & Tourism Research*, Vol.24, No.1, pp.5-19.
- 20) Crotts, J.C. & Holland, S. M. (1993) Objective Indicators of the Impact of Rural Tourism Development in the State of Florida, *Journal of Sustainable Tourism*, Vol.1, No.2, pp.112-120.
- 21) Cummins, R. A. (1996). Assessing quality of life. In R.I. Brown (Ed.), *Quality of Life for Handicapped People*, Chapman & Hall: London.
- 22) Cummins, R. A. (1997) The domain of life satisfaction: an attempt to order chaos, *Social Indicator Research*, Vol.38, No.3, pp.303-328.
- 23) Epley, R. Donald. & Menon, mohan. (2008) A Method of Assembling Cross-sectional Indicators into a Community Quality of Life, *social Indicators research*, Vol.88, I No.2, pp.281-296
- 24) Gondos, B. (2014) Realationship between tourism and quality of life-researches at LAKE BALATON, MakeLearn 2014 International Conference - Human Capital without Borders: Knowledge and Learning for Quality of Life, Portoroz, Slovenia, International Conference, June 25-27, pp.879-888.
- 25) Jurowski, C. (1994) The interplay of elements affecting host community resident attitudes toward tourism: A path analytic approach, Unpublished doctoral dissertation, Virginia Polytechnic Institute and State University, Blacksburg, Virginia.

- 26) Jurowski, C. & Uysal, M. & Williams, D. R. (1997) A theoretical analysis of hostcommunity resident reactions to tourism, *Journal of Tourism Research*, Vol.36, No.2, pp.3-11.
- 27) KIM, K. (2002) The effects of tourism upon quality of life of residents in the community, Unpublished doctoral dissertation, Virginia Polytechnic Institute and State University, Retrieved October 10, 2009 from <http://scholar.lib.vt.edu>.
- 28) Krannich, R. S. & Berry, E. H. & Greider, T. (1989) Fear of crime in rapidlychanging rural communities: A longitudinal analysis, *Rural Sociology*, Vol.54, pp.195-205.
- 29) Kyungmi, Kim. & Uysal, Muzaffer. & Sirgy, Joseph. (2013) How does tourism in a community impact the quality of life of community residents?, *Journal of Tourism Management*, Vol.36, pp. 527-540.
- 30) Lankford, S. V. & Howard, D. R. (1994) Developing a tourism impact attitude scale, *Annals of Tourism Research*, Vol.21, No.1, pp.121-139.
- 31) Liu, J. C. & Var, T. (1986) Resident attitudes toward tourism impacts in Hawaii, *Annals of Tourism research*, Vol.13, No.2, pp.193-214.
- 32) Liu, J. C. & Sheldon, P. J. & Var, T. (1987) Resident perceptions of the environment impacts of tourism, *Annals of Tourism Research*, Vol.13, No.2, pp.193-214.
- 33) McCool, S. F. & Martin, S. R. (1994) Community attachment and attitudes toward tourism development. *Journal of Travel research*, Vol.32, No.3, pp. 29-34.
- 34) Milman, A. & Pizam, A. (1988) Social impact of tourism on Central Florida, *Annals of Tourism Research*, Vol.15, No.2, pp.191-204.
- 35) Murphy, P. E. (1983) Perceptions and attitudes of decision-making groups in tourism centers. *Journal of Travel Research*, Vol.21, No.3, pp.8-12.
- 36) Norman, W. C. & Harwell, R. & Allen, L. R. (1997) The role of recreation on the quality of life of residents in rural communities in South Carolina. In H. Lee Meadow (Ed.) *Development in Quality-of-Life Studies in Marketing*, Blacksburg, Virginia: International Society for Quality-of-Life Studies, Vol.1, pp.1-65.
- 37) Peppelenbosch, P. & Templeman, G. (1989) The pros and cons of internationaltourism to the third world, In T. Singh, H. Vir, L. Theuns & F. M. Go (Eds.) *Frandfurtam Main: Peterlang*, pp. 201-209.
- 38) Perdue, R. R., Long, P. T., & Allen, L. (1987) Rural resident perceptions andattitudes, *Annals of Tourism research* Vol.14, No.3, pp.420-429.
- 39) Perdue, R. R. & Long, P. T. & Kang, Y. S. (1999) Boomtown tourism and resident quality of life: The marketing of gaming to host community residents, *Journal of Business Research*, Vol.44, No.3, pp.165-177.
- 40) Pizam, A. (1978) Tourism impacts: The social costs to the destination communityas perceived by its residents, *Journal of Travel Research*, Vol.16, No.4, pp.5-12.
- 41) Przeclawski, Krzysztof (1986) *Humanistic Foundation of Tourism*, Warsaw, Poland: Institute of Tourism.
- 42) Raphael, D. & Renwick, R. & Brown, I. & Rootman, I. (1996) Quality of life indicators and health: current status and emerging conceptions, *Social IndicatorsResearch*, Vol.39, pp.65-88.
- 43) Ritchie, J. R. B. (1988) Consensus policy formulation in tourism, *Tourismmanagement*, Vol.9, No.3, pp.199-216.
- 44) Ross, G. F. (1992) Resident perceptions of impact of tourism on an Australian city, *Journal of travel research*, Vol.30, No.3, pp.13-17.
- 45) Sheldon, P. J. & Var, T. (1984) Resident attitudes to tourism in North Wales, *Tourism Management*, Vol.5, No.1, pp. 40-47.
- 46) Staats, S. & Heaphy, K. & Miller, D. & Partlo, C. & Romine, N. & Stubbs, K. (1993) Subjective age and health perceptions of older reasons: maintaining the youthfulness bias in sickness and in health, *International Journal of Aging and Human Developments*, Vol.37, No.3, pp.191-203.
- 47) Thomason, P. S. & Crompton, J. L. & Kamp, B. D. (1979) A study of the attitudes of impacted groups within a host community toward prolonged stay tourist visitors, *Journal of Travel Research*, Vol.17, No.3, pp.2-6.
- 48) Tosun, C. (2002) Host perceptions of impacts: A comparative tourism study, *Annals of Tourism Research*, Vol.29, No.1, pp.231-253.
- 49) Tyrrel, T. & Spauling, P. (1984) A survey of attitudes toward tourism growth in Rhode Island, *Hospitality Education and Research Journal*, Vol.8, No.1, pp.22-23.
- 50) Weaver, D. & Lawton, L. (2001) Resident perceptions in the urban-rural fringe, *Annals of Tourism research*, Vol.28, No.2, pp.349-458.
- 51) Yingzhi, G. & Seongseop, K. & Yong, Chen. (2014) Shanghai Residents' Perceptions of Tourism Impacts and Quality of Life, *Journal of China Tourism Research*, Vol.10, No.2, pp.142-164.